

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z funduszy EOG.

Ewaluacja w ramach projektu „Mow@ Miłości”

Fundacja Klamra

Spis treści:

Wstęp	1
Kilka słów o projekcie	1
Analiza ankiet i wywiadów	1
- aktualnie realizowane działania	2
- odbiorcy i odbiorczynie działań lokalnych	3
- ocena przydatności tutoringu	4
- wykorzystywanie umiejętności i doświadczenia nabytych dzięki udziałowi w projekcie	5
- najbardziej skuteczne metody wspierania aktywności działaczek i działaczy	6
- obszary wsparcia lokalnych działaczy i działaczek	7
- rekomendacje	8

Wstęp

Ewaluacja projektu została opracowana w oparciu o ankiety ewaluacyjne oraz wywiady telefoniczne z osobami, które brały udział w działaniach kampanijnych (kampania outdoorowa) oraz tutoringu (wsparcie mentorskie w ramach realizowanych przez siebie działań).

Kilka słów o projekcie

Istotą projektu było włączenie innowacyjnych metod animacji społecznej do edukacji antydyskryminacyjnej oraz przeciwdziałania mowie nienawiści, realizowanych w społecznościach lokalnych. Realizacji służyły: **Akademia Animacji Antydyskryminacyjnej** dla liderek/ów lokalnych społeczności; **Wsparcie tworzenia środowiska lokalnych animatorów/ek**; **Kampania społeczno-edukacyjna** przeciw mowie nienawiści w internecie, angażująca różne grupy odbiorcze. W ramach całości zrealizowanych zostało 10 wydarzeń skierowanych do lokalnej społeczności, poruszających tematykę przeciwdziałania mowie nienawiści ukierunkowanej na konkretne grupy mniejszościowe (osoby z niepełnosprawnością słuchu, osoby nieheteroseksualne, osoby transpłciowe, osoby starsze, osoby romskiego pochodzenia, osoby z niepełnosprawnością intelektualną, kobiety, osoby o różnym pochodzeniu etnicznym, narodowym i religijnym). W ramach tutoringu udzielono wsparcia dla 20 osób. Wszystkie powyższe wydarzenia odbyły się pomiędzy kwietniem 2014 r. a grudniem 2016.

Analiza ankiet i wywiadów

Osoby ankietowane pytaliśmy o kwestie, które z perspektywy całości projektu, jak i dalszych działań fundacji mogą być przydatne. Tak w konstruowaniu kolejnych programów edukacyjnych, jak i analizy przydatności dotychczasowego wsparcia w ramach projektu oraz sprawdzenia czy osoby uczestniczące w projekcie kontynuują działania z zakresu przeciwdziałania dyskryminacji i mowie nienawiści.

Poniżej przedstawiamy pytania, które zadawaliśmy osobom ankietowanym:

1. Czy obecnie realizujesz działania antydyskryminacyjne? Jeśli tak, to jakie dokładnie?
2. Jak oceniasz przydatność uzyskanego wsparcia w ramach tutoringów (jakie to było dokładnie wsparcie)?
3. Czy wykorzystujesz umiejętności/doświadczenia zdobyte w ramach tutoringów/wydarzeń w ramach kampanii w swojej działalności?
4. Kto jest odbiorcą Twoich działań?
5. Jeśli nie wykorzystujesz umiejętności/doświadczeń, to kiedy i czy w ogóle planujesz je wykorzystać?
6. Jaką metodę wspierania aktywności lokalnych działaczek i działaczy antydyskryminacyjnych ze znanych Tobie uważasz za najbardziej skuteczną?
7. Bazując na własnym doświadczeniu - w jakich obszarach tematycznych widzisz potrzebę wspierania lokalnych działaczy/działaczek antydyskryminacyjnych?
8. Wolne wnioski - sugestie/uwagi/przemyślenia

Aktualnie realizowane działania

W pierwszym pytaniu zapytaliśmy respondentów i respondentek o to czy aktualnie realizują działania antydyskryminacyjne. Wszystkie osoby odpowiedziały twierdząco na to pytanie, zaznaczając, że są w trakcie realizacji lub w przeciągu ostatnich kilku miesięcy realizowały takie działania. Pojawiły się następujące odpowiedzi:

Odnoszące się szczegółowo do aktualnie realizowanych inicjatyw, jak ta z Lublina:

„Aktualnie zajmuję się prowadzeniem Punktu Kultury na jednej z lubelskich dzielnic. Miejsce jest otwarte od kilku dni i dopiero się kształtuje. **Wśród mieszkańców jest bardzo dużo przypadków wykluczenia, mniejszego dostępu do kultury ale także podstawowych dóbr.** Wśród zaplanowanych działań antydyskryminacyjnych na pewno jest cała podstawa ideowa placówki, dyżury lubelskiej akcji lokatorskiej (grupy zajmującej się prawem do mieszkania), **zajęcia teatralne, które prowadzę również są prowadzone metodą dramy.** Otwierając to miejsce zetknęliśmy się z wieloma podstawowymi problemami i musimy zbudować wiele zasad pracy, rytm i zaufanie społeczne, żeby budować podstawy i wiedzę antydyskryminacyjną”.

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z funduszy EOG.

Powyższa wypowiedź odnosi się zarówno do zasobów nabytych podczas Akademii Animacji Antydyskryminacyjnej (pierwszego działania w ramach powyższego projektu), jak i do sedna tematu, jakim jest przeciwdziałanie dyskryminacji oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu. Dodatkowo respondentka wspomina, że włącza się w organizację lokalnej manifestacji „Solidarność zamiast nacjonalizmu”, której celem jest wyrażenie solidarności z uchodźcami i uchodźczyniami w związku z obecną sytuacją.

Na koniec ta sama respondentka dodaje, że jest aktualnie na etapie zakładania własnej organizacji pozarządowej, która będzie miała na celu działanie w obszarze kultury i edukacji równościowej.

Inna respondentka opowiada, że jest świeżo po realizacji dużego festiwalu na rzecz różnorodności kobiet „LUB Równe”, a kolejne akcje jakie planują są związane z metodą dramy w oparciu o tematykę antydyskryminacyjną. Ponadto dodaje, że będzie angażowała się w kampanię Białej Wstążki (akcji promującej postawę przeciwko przemocy wobec kobiet).

Także pozostałe respondentki wymieniają konkretne nazwy projektów i działań, które aktualnie realizują. To m.in.: „Międzynarodowy Dzień Głuchego, Żywa Biblioteka, Akcja Krokus, współpraca z Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, kampania 16 dni przeciwko przemocy ze względu na płeć, WenDo (warsztaty z asertywności i samoobrony dla kobiet), udział w projekcie Liderzy i Liderki Szkoły Tolerancji, współtworzenie publikacji równościowych, realizację Programu Edukacji Antydyskryminacyjnej „Różnorodność – podaj dalej! 2015” w Białymstoku dla młodzieży i edukatorów z placówek edukacyjnych, kulturalnych i organizacji pozarządowych z terenu woj. podlaskiego, zorganizowanie konferencji „Różnorodność – inspiracje” (wrzesień 2015 r., Białystok) oraz wydanie publikacji „Narzędziownik Różnorodności. Dobre praktyki w projektach i organizacjach”, spektakl teatralny „Dziewczyna z Księżycą” na temat otwartości i tolerancji w tematyce uchodźczej, 5 edycja festiwalu „DZIEW/CZYNY” (marzec 2016), spotkanie polsko-ukraińskie oparte na kilkudniowych warsztatach antydyskryminacyjnych, działania antydyskryminacyjne z codziennej pracy z młodzieżą oraz w ramach programu stypendialnego warsztaty ze stypendystami, Żywa Biblioteka w Katowicach.

Odbiorcy i odbiorczynie działań lokalnych

Wykaz odbiorców i odbiorczyń działań proponowanych przez osoby biorące udział w naszym projekcie:

- mieszkańcy i mieszkanki dzielnicy Stare Bronowice w Lublinie (w tym głównie dzieci w wieku 10-11 lat, ale również przedstawiciele i przedstawicielki całej społeczności);
- osoby mieszkające w miejscowości do 20 tys. mieszkańców, w wieku 14-18 lat oraz 30 plus;

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z funduszy EOG.

- studenci i studentki w wieku 20-30 lat z Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach;
- przedstawiciele i przedstawicielki instytucji pomocowych takich jak MOPR, OPS, ze szczególnym uwzględnieniem Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie;
- uczniowie i uczennice kieleckich liceów, w tym młodzież z okolic Kielc;
- uczniowie i uczennice liceum i gimnazjum w Górze (woj. dolnośląskie);
- mieszkańcy i mieszkanki Białegostoku oraz woj. podlaskiego w wieku 13-35 lat;
- uczniowie szkół podstawowych w wieku 7-12 lat z małych miejscowości na Opolszczyźnie;
- kobiety w wieku 20-40 lat z terenu woj. podlaskiego;
- młodzież szkolna z terenu Rybnika;
- młodzież szkolna z gminy Bystrzyca Kłodzka, a także z całego terenu czterech gmin Masywu Śnieżnika;
- mieszkańcy i mieszkanki Katowic i okolic, w szczególności osoby LGBT (działania grupy wsparcia) oraz osoby pracujące w roli nauczycieli, urzędników, pracujące w policji, służbie zdrowia (działania antydyskryminacyjne);

Ocena przydatności tutoringu

Osoby biorące udział w badaniu ewaluacyjnym korzystały ze wsparcia tutorskiego, obejmującego następujące zagadnienia:

- aspekty formalno-prawne organizacji (statut, finanse);
- porady dotyczące wniosków o dofinansowanie (logika projektowa, wsparcie merytoryczne);
- planowanie działań (stworzenie harmonogramu działań, sieciowanie z innymi podmiotami – lokalną policją oraz instytucjami opiekuńczymi przy okazji akcji „Biała Wstążka” oraz „One Billion Rising”);
- wsparcie merytoryczne (współtworzenie konspektów warsztatów antydyskryminacyjnych i dramowych, trening interpersonalny);
- promocja działań (specyfika promocji działań skierowanych do osób LGBT);

Wszystkie osoby korzystające ze wsparcia tutorskiego oceniły dobrze lub bardzo dobrze przydatność tego działania. Istotne dla osób było podzielenie się swoimi obawami oraz zainspirowanie praktykami stosowanymi przez doświadczonych animatorów i trenerów. **Ponadto w podsumowaniu naszych wywiadów tutoring był jednym z najbardziej**

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z funduszy EOG.

pożądanych działań zarówno w ramach samego projektu, jak i perspektywie przyszłych działań realizowanych przez Fundację Klamra.

Wykorzystywanie umiejętności i doświadczenia nabytych dzięki udziałowi w projekcie

Jeżeli chodzi o nabycie nowych umiejętności i doświadczeń, to osoby zwracały szczególną na ich udział w Akademii Animacji Antydyskryminacyjnej:

- „Udział w Akademii był dla mnie ogromnym doświadczeniem i wiele moich aktualnych działań opieram o wiedzę zdobytą podczas tejże”
- „Wykorzystuję zdobyte umiejętności na wielu poziomach. Przede wszystkim warsztaty w Żywcu a następnie nawiązanie lokalnych partnerstw pomogło mi w umocnieniu własnej pozycji wśród osób pracujących w tematyce przeciwdziałania dyskryminacji”
- „Korzystam z wielu zdobytych informacji i umiejętności. Poza tym czas ten był niesamowitym początkiem wielu relacji, które wracają przy realizacji kolejnych projektów. Mam swoją sieć osób, które wspierają się i spotykają przy różnych inicjatywach”
- „Wykorzystuję - jestem właśnie na etapie realizacji projektu szkolnego opartego na wspólnym wykonaniu muralu z młodzieżą gimnazjalną w niewielkiej miejscowości pod Koszalinem”
- „Tak, na bieżąco śledzę wszelkie wydarzenia w ramach kampanii i w grupach, z którymi mam okazję w tym czasie pracować, omawiamy potrzebę ich organizowania”

Ponadto osoby wskazywały także na korzyści, jakie płynęły bezpośrednio ze wsparcia tutoringowego:

- „Bez wsparcia tutora nie zdecydowałabym się na tak szybkie założenie własnej organizacji. Bardzo wzmocniło to moje kompetencje i dodało odwagi do podejmowania tematów antydyskryminacyjnych w codziennej pracy, życiu i dalszym rozwoju”
- „W znacznym stopniu zwiększyła się moja wiedza o procedurach Niebieskiej Karty, współpracy służb mundurowych z różnymi grupami odbiorców i odbiorczyń a podczas dyskusji z tutorem rozplanowaliśmy kolejne kroki i zaczęliśmy realizować partnerskie projekty profilaktyczno-edukacyjne”

Pytane osoby uczestniczące odwoływały się również do działań kampanijnych:

- „Planuję kontynuować street artowe działania zaangażowane społecznie w dzielnicy, gdzie powstał mural "Utkany wielokulturowością". Obecnie wykorzystuję je w pracy animacyjnej w Stowarzyszeniu 9/12”
- „W najbliższym czasie wezmę udział w szkoleniu antydyskryminacyjnym, gdzie przyda się wiedza zdobyta podczas kampanii. Poza tym mam jednak ograniczone

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z funduszy EOG.

możliwości korzystania z tych umiejętności” (po dopytaniu o jakie ograniczenia dokładnie chodzi – osoba wskazała, że w chwili obecnej przeżywa okres wypalenia działaniami realizowanymi lokalnie z powodu niskiego zaangażowania potencjalnych odbiorców i odbiorczyń działań).

W przypadku, kiedy osoby wskazywały w rozmowie na to, że aktualnie nie wykorzystują umiejętności/doświadczeń nabytych w ramach projektu, pytaliśmy o to czy w najbliższej przyszłości mają w planach ich wykorzystanie. Pojawiły się następujące odpowiedzi:

- „Prawdę mówiąc, chciałabym realizować więcej działań długofalowych ale na razie przeszkodą są obowiązki wynikające z planu studiów a w jeszcze większym stopniu - brak funduszy, środków do życia”
- „Tak, planuję je wykorzystać podczas 5 edycji projektu "Dziew/czyny" oraz podczas projektu, który chciałabym uruchomić w Poznaniu - jeszcze się do niego koncepcyjnie przygotowuję”
- „W najbliższym czasie oprócz jednodniowego szkolenia antydyskryminacyjnego nie planuję bezpośrednio korzystać z tych umiejętności. W dalszej perspektywie chciałabym brać udział w lokalnych projektach antydyskryminacyjnych, jednak raczej nie będę wychodził z inicjatywą do ich organizowania”

Najbardziej skuteczne metody wspierania aktywności działaczek i działaczy

Osoby wymieniły następujące metody:

- wizyty doświadczonych trenerów;
- wsparcie w postaci pomocy w diagnozowaniu potrzeb ale też pomoc w doborze konkretnych metod/narzędzi pracy pod konkretną grupę docelową;
- wsparcie finansowe;
- wsparcie merytoryczne w kontekście budowania konspektów warsztatów/zajęć;
- budowanie trwałych partnerstw z osobami/podmiotami, które mogą finansowo, osobowo lub rzeczowo wspierać podjęte inicjatywy;
- współorganizowanie warsztatów, pogadanek, wystaw, w tym zapraszanie zewnętrznych ekspertów;
- współpraca w realizacji projektów;
- wsparcie ekspertów (tutoring);
- wsparcie poprzez warsztaty i wykłady (zdobywanie wiedzy i podnoszenie kompetencji poprzez szkolenie kadry działaczy antydyskryminacyjnych);
- angażowanie osób w działania w obrębie struktury NGO (działacze często są niezależni i niezwiązani z żadną organizacją czy stowarzyszeniem);

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z funduszy EOG.

- wsparcie merytoryczne w postaci stworzenia możliwości wymiany doświadczeń z innymi działaczami i działaczkami, w tym dostęp do inspirujących publikacji;
- bezpośrednie, regularne spotkania działaczy i działaczek na wydarzeniach, gdzie jest okazja i miejsce do wymiany doświadczeń. Ponadto stworzenie miejsca, gdzie jest możliwość uzyskania wsparcia psychologicznego, merytorycznego i w postaci wymiany kontaktów do osób działających lokalnie. Coś w rodzaju warsztatów czy coachingu. Generalnie, okazja do zaprezentowania dotychczasowych działań oraz pochylenie się nad trudnymi „przypadkami” i trudnymi kwestiami. Wsparcie na odległość moim zdaniem jest mało skuteczne;

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę także na kwestie, które pojawiały się w trakcie badania. Osoby wskazywały, że często w swoich działaniach czują się osamotnione, czują wypalenie oraz brakuje im środków finansowych na realizację zaplanowanych działań. Kluczowe jest tutaj wspieranie (niekoniecznie finansowo) osób, które nie wyjechały z miejsca, gdzie kumulują swoje siły poprzez działalność prospołeczną.

Obszary wsparcia lokalnych działaczy i działaczek

Osoby biorące udział w wywiadach wymieniały następujące obszary wsparcia:

- prawne aspekty dotyczące kwestii uchodźców i uchodźczyń;
- dzielenie się dobrymi praktykami (zarówno w kwestii formułowania programów warsztatów, jak i samych doświadczeń w realizacji działań antidyskryminacyjnych);
- sposoby przekazania ważnych tematów w sposób angażujący przedstawicieli i przedstawicielki różnych grup społecznych;
- superwizja warsztatów i zajęć;
- metody reagowania w trudnych sytuacjach, w tym reagowania na dyskryminację i przemoc;
- kwestie dotyczące homoseksualności;
- nawiązywanie współpracy ze społecznością lokalną, w tym spółdzielniami mieszkaniowymi;
- współpraca z administracją samorządową i rządową;
- działania promocyjne;
- rozwijanie wiedzy dotyczącej przeciwdziałania dyskryminacji i mowie nienawiści;
- sieciowanie się z osobami, organizacjami, instytucjami, które działają w obszarze społeczeństwa obywatelskiego;
- możliwość doksztalcania się w temacie przeciwdziałania dyskryminacji;

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z funduszy EOG.

- poszukiwanie inspiracji i różnorodnych metod do pracy z różnymi grupami docelowymi (m.in. młodzieżą, dorosłymi, osobami starszymi);
- pozyskiwanie funduszy na działania lokalne, w tym współpraca między organizacjami pozarządowymi i innymi organizacjami promującymi postawy antydyskryminacyjne;

Rekomendacje

Analizując wyniki badania dochodzimy do następujących wniosków, dzięki którym będziemy w stanie lepiej dostosować nasze działania na przyszłość:

1. **Formuła projektu, który zaproponowaliśmy okazała się skuteczna**, ponieważ w sposób kompleksowy daje możliwość wzmocnienia potencjału lokalnych działaczy i działaczek. Osoby biorące udział w całości mają szansę przy naszym wsparciu realizować ciekawe wydarzenia i inicjować nowe działania, ewaluując przy tym efekty swoich prac, biorąc je pod przysłowiową lupę, dyskutując na temat ich mocnych i słabych stron. W tym celu służyło szczególnie działanie tutoringowe.
2. **Szczególnie istotne było zawiązywanie współpracy między osobami uczestniczącymi w projekcie**, wzajemne się sieciowanie i wspieranie na różnych etapach realizacji działań. W tym celu warto by zastanowić się nad rozszerzeniem formuły spotkań bezpośrednich na różnych etapach projektu (początek – Akademia; w środku projektu – spotkanie inspirująco-ewaluacyjne; zakończenie – podsumowanie działań oraz wypracowanie strategii działań na przyszłość).
3. **Realizacja wspólnych projektów z działaczami i działaczkami lokalnymi**. Zarówno w partnerstwie formalnym, jak i nieformalnym. Dzięki doświadczeniom Fundacji Klamra oraz innych organizacji, które brały udział w projekcie, możliwe jest zarówno wzmocnienie podmiotów mniej doświadczonych, jak i wypracowanie nowych, inspirujących działań dla obu stron współpracujących ze sobą organizacji/grup.
4. **Wymiana doświadczeń oraz zasobów poprzez wizyty studyjne**, zapraszanie do udziału w projektach, udostępnianie publikacji, metod i narzędzi animacyjnych. Częstsze inicjowanie w/w.